

Історичний погляд на дезінфекцію:

*презентація
наукових видань XIX ст.
із фонду бібліотеки*

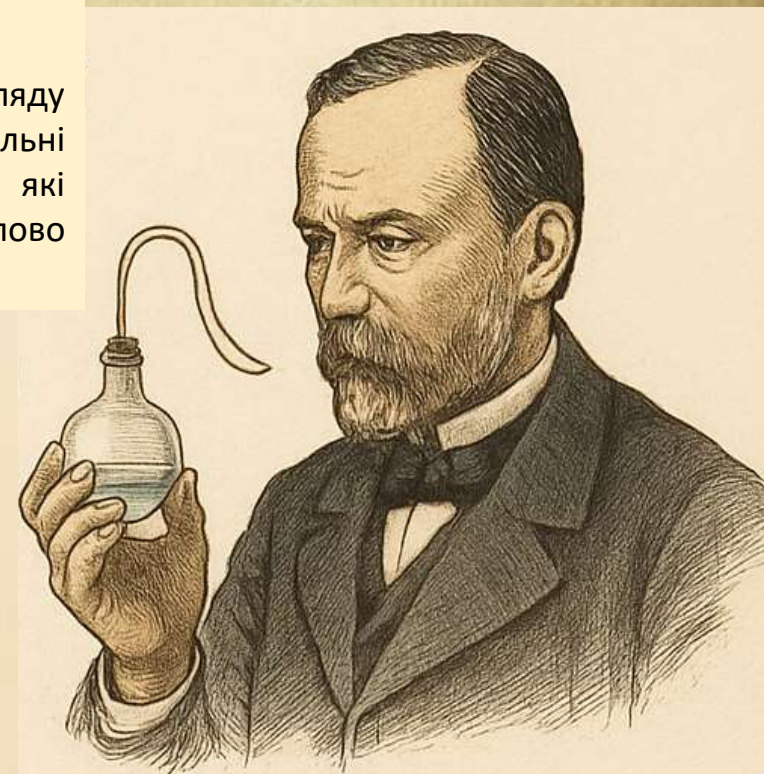
*Підготувала Мазур О. П.,
головний бібліотекар*

*"Вартий багатьох людей один майстерний лікар: виріже
він стрілу і рану присипле ліками"
Гомер «Іліада»*

Протягом всієї історії цивілізації вчені та медики намагалися захистити людство від невидимих загроз — інфекцій і хвороб. І хоча окремі спроби очищення та знезараження траплялися ще в давнину, справжні, осмислені й науково обґрунтовані заходи з впровадження дезінфекції почали формуватись лише з середини **XIX століття**.

Сектор рідкісних книг та рукописів запрошує до перегляду **електронної виставки видань з історії дезінфекції**. Ці унікальні матеріали розкривають, як змінювалися уявлення про гігієну, які засоби застосовувалися для знезараження і як наука поступово перемагала невидимих ворогів людства.

Книги Пастера Л., Лістера Д. про дезінфекцію

Луї Пастер вперше науково довів, що причиною гниття є мікроорганізми, які потрапили в біологічні середовища ззовні — з повітря і навколишніх предметів. В результаті він створив процес пастеризації. Його відкриття для медицини і хірургії мали велике значення. Детальніше про мікроорганізми, *дезінфекцію* рук та інструментів можна прочитати в книгах: *Пастер Луї «Дослідження про бродіння»*, *Вальден П. І. «Наука і життя»*.

Великий прорив у *дезінфекції* настав, коли *Джозеф Лістер* вирішив для профілактики нагноєння ран і знищення бактерій на інструментах використовувати карболову кислоту. В книзі *«Борьба з заразними хворобами. Зараза та знезараження, досвід систематичного викладу вчення про заразні речовини та знезаражуючі засоби»* професор гігієни *Берінг* опирається саме на *«...дезінфекцію по методам Lister'a і Pasteur'a»*.

Хірург, член Паризького хірургічного товариства, редактор *«Jornal de Medecine et de Chirurgie pratiques»* *Ж. Люк-Шампюньєр* написав у 1881 р. книгу *«Противгнильна хірургія: основи, способи застосування та результати лістеровської перев'язки»*, яку присвятив *І. Лістеру*, професору хірургічної клініки в шпиталі *«King's college»* зі словами: *«Сподіваюся, що ця книга допоможе читачам досягти насправді таких самих успіхів, якими Вам зобов'язана хірургія»*.

Дезінфекція у М. Пирогова і Т. Більрота

М. І. Пирогов вніс вагомий внесок в розвиток лікування ран з позиції *дезінфекції*.

Особливу увагу хірург приділяв практиці виконання перев'язок ран і принципам роботи з перев'язувальним матеріалом. Він говорив про перев'язку як про очищувальний та охоронний засіб. При інфікованих ранах пов'язки просочували сумішшю хлористої води з ромашковим чаєм, або розчином хлорного вапна з камфорним чи винним спиртом.

Пирогов використовував для пов'язок густий відвар лляного насіння з опійною настоянкою.

Писав хірург і про користь йодної настоянки при свіжих і нагноєних ранах. В його книзі *«Военно-врачебное дѣло и частная помощь на театрѣ войны въ Болгаріи и въ тылу дѣйствующей арміи въ 1877-1878 гг.»* у 5-му розділі описано методи лікування поранених: *«Оцѣнка способа Листера на перевязочномъ пунктѣ. Соединеніе способа Листера съ гипсовою повязкою»*.

Теодор Більрот, видатний австрійський вчений, хірург у посібнику *«Загальна хірургічна патологія і терапія»* ввів систему медичної звітності, яка давала можливість порівнювати ефективність різних методів лікування та більш об'єктивно оцінювати захворюваність і летальність. В 9-й лекції описано спосіб лікування ран *«...по Листеру»*. Сам *Більрот* впроваджував *дезінфекцію* у медичну практику: щоденне прибирання палат та операційної, провітрювання, щодня чисті білі кітелі для лікарів та ін. Усі хірурги перед операцією обов'язково мили руки у хлорній воді, тоді як сам *Більрот* мив руки сулемою.

Практична дезінфекція в кінці XIX – поч. XX ст.

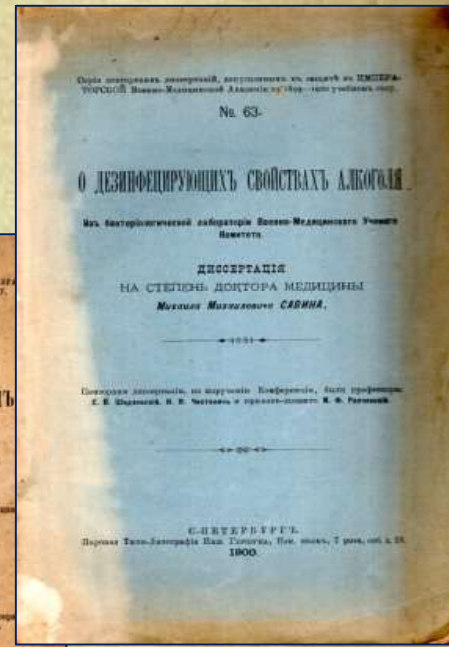
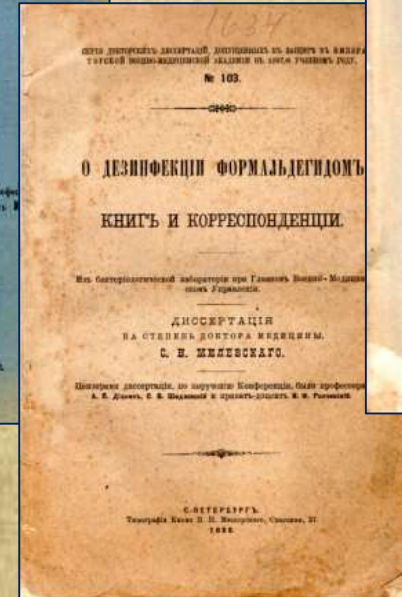
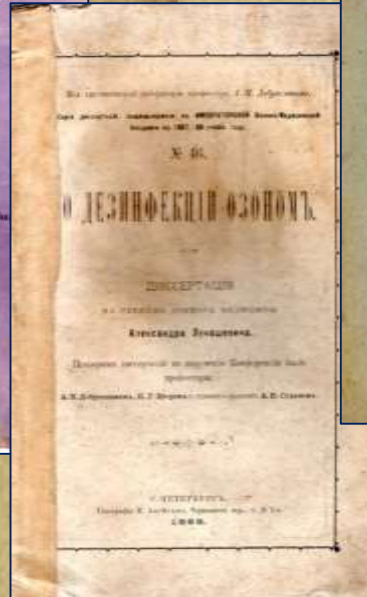
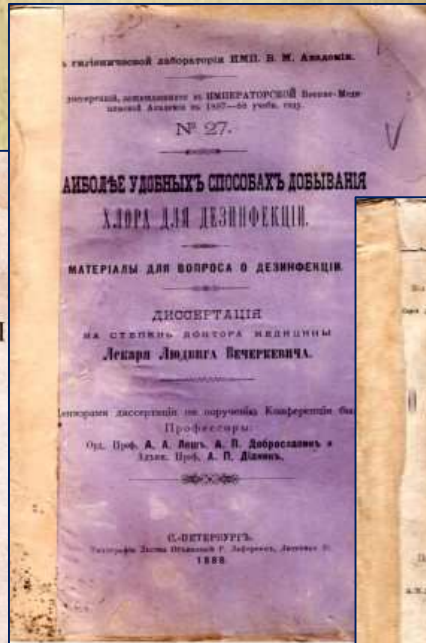
В додатку к «*Русскому Архиву Патологіі*» надруковано статтю *В. Д. Орлова «Огляд успіхів у практичній дезінфекції за 1899 рік»*. *Орлов Володимир Дмитрович*, лікар-гігієніст, доктор медицини, заслужений ординарний професор *Київського університету Св. Володимира*, завідувач кафедри гігієни, медичної поліції, географії і статистики. Його «*Посібник з практичних занять з гігієни та медичної поліції*» студенти використовували як базовий підручник. *В. Д. Орлов* вперше організував систематичний санітарно-лабораторний нагляд за річковим водопроводом в *Києві*. На поч. XX ст. *Орлов* був власником 4-х хлібзаводів і забезпечував *Київ* хлібом та хлібобулочними виробами. *Дезінфекції* на виробництві приділяв особливу увагу.

А. Гертнер, професор, директор гігієнічного інституту *Ієнського* університету в «*Руководстве по гигиенѣ*» охарактеризував різні засоби *дезінфекції*. Серед них усунення патогенних мікробів, використання хімічних препаратів. В посібнику рекомендовані: чиста та неочищена карболові кислоти, неочищені мінеральні кислоти, сулема, вапняне молоко, хлорне вапно, альдегіт мурашиної кислоти, спалювання, знезараження сухим жаром, водяною парою, виварювання тощо.

Посібник *Гертнера* німецькою мовою має власницький напис «*Ган Г. Проф. 1943*». *Георгій Станіславович Ган*, доктор медичних наук, професор, в 1940–43 рр. був зав. к/ф загальної гігієни і епідеміології *Вінницького медичного інституту*, працював зав. навчальної частини та в. о. директора інституту.

Про дезінфекцію у дисертаціях на ступінь доктора медицини 1881-1911 рр.

На поч. XX ст. науковці пропонували нові засоби дезінфекції, які обіцяли безумовне знезараження. Застосовували азотнокисле срібло, аргентамін, трихлорфенол, танін, похідні нафти тощо. *Лікарі* досліджували знезаражувальну дію хлору, озону, сулеми, формальдегіду, алкоголю, бромю. *Д. А. Попович* досліджував способи дезінфекції рук та операційного поля, що були засновані на принципі дублення. М. Д. Тригубенко вивчав знезараження за «японським способом». *Вчені, лікарі* працювали, але головної мети – *абсолютної стерильності* – так і не було досягнуто.

